

כ"ד באייר תשע"ח, 9.5.2018

גיליון מס' 609

פרשת בחקתי

תורה – בפנים או בחוץ?

מאת אסתר פיישר, מירב

בעידן האינטרנטי ניתן לדמיין את ספרות חז"ל כ'רשת' של קישוריות ('לינקים') המעבירים אותנו מפסוק לפסוק ומענין לענין. אחת הדוגמאות לכך הינה בפתחה של מדרש תנחומא לפרשת בחוקותי. מיד לאחר ציטוט של פסוק הפתיחה של הפרשה, המדרש מעביר אותנו ב'לינק' לפסוק אחר במשלי ובעקבותיו מספר סיפור:

אם-בְּחֻקְתִּי, תִּלְכוּ; וְאֶת-מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, וְעֲשִׂיתֶם אִתְּם (כו, ג). אם בחקתי תלכו - זה שאמר הכתוב: חֻקֹּתַי בְּחוּץ תִּרְנֶה בְּרַחֲבוֹת תִּתֵּן קוֹלָה (משלי א', כ).

שאל רבי שמואל בר נחמני את רבי יונתן בר אלעזר, שהיה עומד בשוק:
אמר לו: שנה לי פרק אחד.

אמר לו: לך לבית הלמוד ואני אשנה לך שם.

אמר לו: רבנו, לא כך לימדתנו, "חכמות בחוץ תרונה"?

אמר ליה: יודע אתה לקרות, ואין אתה יודע לשנות. מהו חכמות בחוץ תרונה? בחוצה של תורה. המרגלית היכן היא נמכרת? לא בחוץ! אבנים טובות ומרגליות היכן הן נמכרות? לא במקום הידוע! אין מוליכין אותן (לא) לבעלי ירקות ובצלים ושומים, אלא במקום סוחרים, אלא לא בחוץ. כך התורה, בחוץ היא נאמרת, שנאמר: "חכמות בחוץ תרונה ברחובות". מהו ברחובות? במקום שמרחיבין לה. והיכן מרחיבין לה? בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. לכך נאמר: בְּרַחֲבוֹת תִּתֵּן קוֹלָה בְּרֵאשֵׁי הַמִּיּוֹת תִּקְרָא (משלי א כ-כא)

מדרש תנחומא בחוקותי, ד

המדרש מתאר דו שיח בין שני אמוראים ארצישראליים המייצגים שתי השקפות עולם שונות בנוגע למקומה של התורה/החכמה: בחוץ - ברחובות ובשוק, או בפנים - בבתי כנסיות ובתי מדרשות? כמובן שזו אינה שאלה 'גיאוגרפית' גרידא אלא ענין מהותי: האם התורה היא של כולם, ולכן מקומה בשוק, או של יחידי סגולה יושבי בתי המדרש? האם ישנה חכמה שניתן ללמוד אותה בחוצות, או שמא כל החכמה כולה מצויה בין כתלי בית המדרש?

בדבריו של ר' יונתן התורה משולה לאבנים טובים ומרגליות, אשר בשל ייחודם ויוקרתם אינן נמכרים בשוק עם שאר הסחורה. בכך הוא מבהיר שהסכנה בתפיסת לימוד התורה ב'שוק' הינה זילות התורה. אך לא רק זאת. במהלך הדיאלוג ישנה גם התייחסות למתודת הלימוד: האם את הפסוקים יש לקרוא כפשוטם - ולכן יש להבין "רחובות" כרחובות ממש, או יש להפעיל את השיטה הדרשנית הקוראת במילה "רחובות" - "מקום שמרחיבין

לה" ? על פי דרשה זו של ר' יונתן, לא רק שהתורה צריכה להילמד ב'מקום שמרחיבין לה' אלא מתודת הלימוד המדרשית, הקוראת בפסוק מעבר למה שנראה בה במבט ראשון, הינה שיטה לימודית של הרחבה. בשל ייחודה של שיטה זו, האיזון בין הכישורים הנדרשים על מנת ליישמה וכן הסכנות הטמונות בה (של "הרחבת יתר") יבוא מכך שהיא נלמדת במקום "מצומצם" עם קבוצת אנשים "מצומצמת".

הדיון המרתק זה, המופיע בוורסיות שונות בספרות חז"ל, נוגע בין השאר בשאלות עכשוויות בדבר "חכמת המונים" ו"דמוקרטיזציה של הידע" ועל כך ניתן היה עוד להרחיב, אך לסיום אבקש לחזור להקשר הסיפור הדרשני הזה כפתיחתא לפרשת בחוקותי: מה גורם לדרשן לקשר אותנו מהפסוק הפותח של הפרשה לפסוק במשלי?

ניתן לחשוב על תשובות שונות לחידה זו (מוזמנים לחשוב על כך בשולחן השבת!) אך ברצוני להציע שאולי רצונו של הדרשן לא היה לפתוח את פרשת בחוקותי כי אם לסגור את ספר ויקרא. לאחר חומש שלם שעסק בקדושה, בכוחים יחידי הסגולה ובהתגלותו של ה' באוהל מועד 'לפני ולפנים', מבקש דרשן התנחומא להציף את דילמת ה'פנים' - 'בחוץ' ולהציב בפנינו, הקוראים המסיימים (שוב) לקרוא בחומש זה, את ערכם הגדול של הדברים הייחודיים, הצפונים, הנסתרים מעיני כלל הציבור והמתרחשים 'בבתי כנסיות ובבתי מדרשות', בבחינת "הדברים החשובים באמת הם הסמויים מן העין" (הנסיך הקטן). כל זאת לצד הזהירות הנדרשת על מנת התורה וחיי הקדושה לא יהיו מנותקים מן ה"רחובות" ומן המתרחש בה.

ד"ר אסתר פיישר – עומדת בראש מדרשת עין הנצי"ב ובוגרת גאה של המחזור הראשון של המדרשה. מלמדת תלמוד, ספרות חז"ל ומגדר. עמיתה בבית המדרש ל"רבנות ישראלית" של מכון הרטמן והמדרשה באורנים. גרה במירב עם בני ולהם חמישה ילדים.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il